

Examining the Impact of In-Service Training on Teachers' Professional Development: Analyzing Components, Contextual Factors, and Models

P .Fath Ali Beigi¹, M .S .Abtahi^{*2}, H .R. Maghami³, R. Moradi⁴

1. PhD Candidate of Curriculum Development, Department of Educational Sciences and Studies in Educational Planning, Faculty of Islamic Education, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Studies in Educational Planning, Faculty of Islamic Education, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
3. Associate Professor, Department of Educational Technology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
4. Assistant Professor, Department of Educational Technology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Arak, Arak, Iran

ABSTRACT

This study aims to investigate the impact of in-service training on teachers' professional development by analyzing its components, contextual factors, and patterns. The purpose of teachers' professional development is to enhance the quality of education and student upbringing through teacher empowerment. This study is a systematic review. The research field encompassed all studies conducted in the domain of in-service training for teachers. Due to the extensive scope of research topics, purposeful sampling was utilized to collect data from reputable Persian and international databases such as ScienceDirect, SAGE Pub, ERIC, Wiley Online Library, Springer, Google Scholar, Noor Specialized Journals Database, the Iranian Scientific Information Database, Magiran, and Irandoc. Inclusion and exclusion criteria were established for the process of article selection. Inclusion criteria included topical relevance, recency, and reliability (in terms of methodology). Exclusion criteria considered factors such as low journal ranking, outdated publication years (for domestic articles 2016-2024 and for international articles 2018-2023), topic and content redundancy, unreliable research methods, secondary sources, and articles not written in Persian or English. The findings of the study indicate that in-service teacher training programs should include components of competency, knowledge, practice, and commitment while fostering teachers' professional development. Moreover, the design of these programs should draw on adult education models, continuous learning, self-study, and self-directed teacher learning. Evaluating the effectiveness of in-service training programs should not be limited solely to the domain of teachers' professional knowledge. Instead, these programs should impact other aspects of teachers' professional development, including their interactions with students and colleagues, as well as their practical skills and critical thinking abilities, ultimately leading to improvement in these areas.

Keywords:

- . In-service training
- . Teachers
- . Professional Development
- . Competence
- . Andragogy

Authors:

1. papeli6794@gmail.com
2. masumehalsadatabtahi@gmail.com
3. hmaghami@atu.ac.ir
4. rahimnor8@gmail.com

Citation (APA): Fath Ali Beigi. P., Abtahi. M .S., Maghami. H .R., Moradi, R.(2025). Examining the Impact of In-Service Training on Teachers' Professional Development: Analyzing Components, Contextual Factors, and Models. *The Journal of Teacher's Professional Development*, 10(1), 153-182.

<https://doi.org/10.48310/tpd.2025.17482.1762>

Received: 2024/10/24

Revised: 2025/03/10

Accepted: 2025/05/03

Published online: 2025/03/21

Publisher: Farhangian University

© The Author(s).

Article type: Research Article

/https://tpdevelopment.cfu.ac.ir

بررسی تأثیر آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان: تحلیل مؤلفه‌ها، عوامل

زمینه‌ای و الگوها^۱

پروانه فتحعلی بیگی^۱، معصومه السادات ابطی^۲، حمیدرضا مقامی^۳، رحیم مرادی^۴

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی و مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشکده تعلیم و تربیت اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران ^{ID}

۲. استادیار، گروه علوم تربیتی و مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشکده تعلیم و تربیت اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران ^{ID}

۳. دانشیار، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۴. استادیار، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اراک، اراک، ایران

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان: تحلیل مؤلفه‌ها، عوامل زمینه‌ای و الگوها انجام شده است. پیشینه: هدف از توسعه حرفه‌ای معلمان، ارتقای کیفیت آموزش و تربیت دانش‌آموزان از طریق توانمندسازی معلمان است. روش: این پژوهش با روش مرور نظام‌مند انجام شد. میدان پژوهش حاضر کلیه مطالعات انجام‌شده در حوزه آموزش ضمن خدمت معلمان بود. به جهت گستردگی مطالب در میدان پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پایگاه‌های معتبر فارسی و خارجی شامل ساینس دایرکت، سیج پاب، پایگاه اطلاع‌رسانی اریک، کتابخانه آنلاین ویلی، اسپرینگر، گوگل اسکالر، پایگاه مجلات تخصصی نور، پایگاه مرکز اطلاعات علمی، مگیران و ایران‌داک، استفاده شد. در فرایند انتخاب مقالات برای پژوهش، معیارهای ورود و خروج تدوین شد. معیارهای ورود شامل ارتباط موضوعی، به‌روز بودن و قابل اعتماد بودن (از منظر روش‌شناسی) هستند. معیارهای خروج پایین‌بودن رتبه نشریه، جدید نبودن سال انتشار برای مقالات داخلی از ۱۳۹۵-۱۴۰۳ و برای مقالات خارجی از ۲۰۱۸-۲۰۲۳، تکراری بودن موضوع و محتوا، نامعتبر بودن روش‌های پژوهش، دست اول نبودن، فارسی و انگلیسی نبودن مقالات یافته‌شده، در نظر گرفته شد. یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان‌داد آموزش‌های ضمن خدمت معلمان باید دربرگیرنده مؤلفه‌های صلاحیت، دانش، عمل و تعهد و توسعه حرفه‌ای معلمان باشد. همچنین در طراحی این دوره‌ها باید از الگوی آموزش بزرگسالان، یادگیری مداوم و آموزش خودخوان و خودراهبری یادگیری معلمان بهره برد. نتیجه‌گیری: سنجش اثربخشی دوره‌های آموزش ضمن خدمت نباید صرفاً به حوزه دانش حرفه‌ای معلمان محدود شود بلکه این دوره‌ها بر سایر ابعاد توسعه حرفه‌ای معلمان از جمله چگونگی ارتباط با دانش‌آموزان و همکاران، هم چنین مهارت‌های عملی و تفکر انتقادی آنها نیز تأثیرگذار بوده و منجر به بهبود آن خواهند شد.

واژه‌های کلیدی:

آموزش ضمن خدمت
معلمان
توسعه حرفه‌ای
شایستگی
آندراگوژی

نویسندگان:

1. papeti6794@gmail.com
2. masumehalsadatabtahi@gmail.com
3. hmaghani@atu.ac.ir
4. rahimnor8@gmail.com

استناد به این مقاله: فتحعلی بیگی. پروانه؛ ابطی. معصومه السادات؛ مقامی. حمیدرضا و مرادی. رحیم. (۱۴۰۴). بررسی تأثیر آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان: تحلیل مؤلفه‌ها، عوامل زمینه‌ای و الگوها. توسعه حرفه‌ای معلم، ۱۰(۱)، ۱۵۳-۱۸۲.

DOI: 10.48310/tpd.2025.17482.1762

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۳

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری است.

ناشر: دانشگاه فرهنگیان

© نویسندگان.

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

برنامه‌های آموزشی مستمر برای کارکنان و معلمان در حال خدمت طراحی شده‌اند تا دانش و توانایی‌های فنی آن‌ها را در حوزه‌های تخصصی مرتبط با شغل‌شان ارتقا دهند (Jahani Firouzabad, 2022). این دوره‌ها به صورت رسمی و سازمان‌یافته اجرا می‌شوند. آن‌ها نه تنها به بهبود عملکرد شغلی کمک می‌کنند، بلکه وفاداری کارکنان به سازمان را تقویت کرده و انگیزه و رضایت شغلی آن‌ها را افزایش می‌دهند (Asabat Tabari, et al 2021). این برنامه‌ها با تمرکز بر توسعه مهارت‌های کاربردی و عملی، فرصت‌هایی برای پیشرفت حرفه‌ای و شخصی فراهم می‌کنند و به کارکنان امکان می‌دهند تا با آخرین پیشرفت‌ها و نوآوری‌ها همگام شوند. با این حال، اثربخشی این دوره‌ها ممکن است به دلیل عدم ارتباط با نیازهای شرکت‌کنندگان و ماندن در حد نظریه محدود شود (Zare et al, 2021). به عنوان نمونه، معلمان تازه‌کار معمولاً از روش‌های سنتی توسعه حرفه‌ای و ناکافی بودن برنامه‌های آموزشی در حین خدمت انتقاد می‌کنند. بنابراین، برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از اصول اندراگوزی برای تضمین اثربخشی، پایداری و تأثیر مثبت آموزش‌های حین خدمت بر توسعه شخصی، ضروری است (Majdi et al, 2018).

در دنیای پویای امروز، آموزش‌های مستمر حرفه‌ای برای کارکنان در تمامی بخش‌ها، به ویژه در حوزه آموزش و پرورش، اهمیت بسیاری دارد. این آموزش‌ها به معلمان کمک می‌کند تا با تغییرات سریع و مداوم جامعه و محیط کار همگام شوند، دانش و مهارت‌های خود را به‌روز کنند و انگیزه‌شان را برای انجام وظایف شغلی افزایش دهند (Rahiminejad, 2022). با این حال، موفقیت این آموزش‌ها به برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی دقیق آن‌ها بستگی دارد (Salehi et al, 2018). برنامه‌های آموزشی که با نیازهای واقعی کارکنان همخوانی ندارند یا به صورت ناهماهنگ اجرا می‌شوند، ممکن است تأثیر کمتری داشته باشند و نتوانند به اهداف تعیین‌شده دست یابند. بنابراین، طراحی دقیق و اجرای منسجم آموزش‌های حین خدمت به عنوان یک عنصر کلیدی در توسعه پایدار نیروی کار باید مورد توجه قرار گیرد (Khodamoradi et al, 2018).

نبود آموزش‌های حین خدمت مؤثر برای معلمان، یکی از مشکلات مداوم در نظام آموزشی است. بسیاری از معلمان از رویه‌های کنونی ناراضی هستند و این نارضایتی را ابراز کرده‌اند (Rodiniet al, 2021). این مشکل ناشی از ناکافی بودن و عدم ارتباط روش‌های سنتی با نیازهای معلمان است (Jahani Firouzabad, 2022). معلمان تازه‌کار اغلب احساس می‌کنند که این نوع آموزش‌ها به توسعه شخصی آن‌ها کمکی نمی‌کند. همچنین برخی دیگر از آن‌ها نیز بر این باورند که مربیان و محیط‌های آموزشی کارایی کافی را ندارند (Tanha et al, 2021). برای رسیدگی به این مسائل، برنامه‌ریزی دقیق و اجرای برنامه‌های آموزشی با استفاده از اصول اندراگوزی ضروری است.

کمبود تشویق و انگیزه، پیشرفت معلمان و نیازهای یادگیری بعدی دانش‌آموزان در مدارس تمام‌وقت را مختل می‌کند (Fathi Azar et al, 2015). در مجموع، نیاز به بهبود مستمر سیستم‌های آموزش معلمان وجود دارد تا معلمان واجد شرایطی تولید شوند که بتوانند به طور مؤثری خود را با تغییرات اجتماعی و آکادمیک وفق دهند (Ayazpour et al, 2023).

سیستم آموزشی جهانی با چالش‌های بزرگی مواجه است و نیازمند رویکردهای نوینی است تا بتواند نیازهای اقتصاد مبتنی بر اطلاعات و دانش مدرن را برآورده سازد. این چالش‌ها شامل تغییرات سریع فناوری، نیاز به مهارت‌های جدید و افزایش رقابت جهانی است. برای مقابله با این چالش‌ها، سیستم‌های آموزشی باید به‌روز شوند و از روش‌های نوین آموزشی و فناوری‌های پیشرفته بهره‌برداری کنند (Mansoori, moradi, 2023). با افزایش نقش اطلاعات و دانش در اقتصادها، آموزش با کیفیت به یک ضرورت تبدیل شده است. با این حال، به دلیل شکاف‌های موجود در دسترسی و توانایی، این وظیفه همچنان چالش‌برانگیز باقی می‌ماند. برای مقابله با این چالش‌ها، سیستم‌های آموزشی باید به‌روز شوند و از روش‌های نوین آموزشی و فناوری‌های پیشرفته بهره‌برداری کنند (Bashirnezhad, Badeleh, 2023). مدارس و دانشگاه‌ها باید خود را با جهانی که به سرعت در حال تغییر است، وفق دهند. آن‌ها باید دانش‌آموزان را با مهارت‌هایی فراتر از دانش یک رشته تخصصی آموزش دهند تا بتوانند به چالش‌های اجتماعی پاسخ دهند. این امر نیازمند رویکردهای نوین آموزشی و استفاده از فناوری‌های پیشرفته است (Ghasemzadeh Alishahi et al, 2024).

افزایش رواج فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) در مدارس، نیازمند تطبیق و کسب مهارت‌های لازم توسط معلمان برای به‌کارگیری مؤثر این ابزارها در شیوه‌های تدریس است. این شکاف دیجیتالی بین معلمان و دانش‌آموزان، که اغلب به عنوان مهاجران دیجیتالی و بومیان دیجیتالی شناخته می‌شوند، می‌تواند استفاده بهینه از ICT را برای ارتقای یادگیری دانش‌آموزان مختل کند (Haqdad et al, 2021). این شکاف دیجیتالی بین معلمان و دانش‌آموزان می‌تواند استفاده بهینه از ICT را برای ارتقاء یادگیری دانش‌آموزان مختل کند. بنابراین، توسعه حرفه‌ای مستمر و برنامه‌های آموزشی برای معلمان به منظور بهبود سواد ICT و کاربرد آموزشی آن‌ها حیاتی است تا با عصر ICT همگام شوند (Ayvaz-Tuncel, Çobanoğlu, 2021).

نادیده گرفتن آموزش‌های حین خدمت برای معلمان در سیستم‌های آموزشی می‌تواند مانع از به‌روزرسانی دانش و مهارت‌های آن‌ها در زمینه‌های برنامه‌های درسی، روان‌شناسی و آموزش گردد (Saleem et al, 2019) و در نتیجه، آن‌ها را در تدریس و برآورده کردن نیازهای یادگیرندگان کم‌تأثیرتر سازد (Grover, Thiruvengadam, 2022). دیدگاه‌های منفی نسبت به روش‌های ناکافی آموزشی و مربیان، همراه با محیط‌های آموزشی نامرتبط و غیرعملی، به این مشکل دامن می‌زند (Panda, Mishra, 2022). یافته‌های تحقیقات نشان می‌دهد که تنها نیمی از معلمان شرکت کننده

در دوره‌های آموزش ضمن خدمت معتقدند آموزش‌های ارائه شده در این دوره ها نیازهای آموزشی آن‌ها را برآورده می‌سازد (Waseem et al, 2022).

معلمانی که از نظر حرفه‌ای واجد شرایط هستند می‌توانند با تمرکز بر توسعه حرفه‌ای و صلاحیت‌های خود، کیفیت تدریس‌شان را بهبود بخشند (Karakuş, 2017)، همانطور که مطالعات درباره تأثیر حرفه‌ای‌گری معلمان بر کیفیت آموزش نشان داده است (Hafezi et al, 2022). آموزش‌های ضمن خدمت معلمان را شامل به‌روزرسانی دانش و مهارت‌ها از طریق آموزش‌های مستمر (Zare et al, 2020) و تسلط بر تغییرات با بینش‌های علمی و فناورانه نیز دانسته‌اند (Petticrew, Roberts, 2008). علاوه بر این این دوره‌ها می‌تواند، بر شخصیت‌های معلمان، بهبود توانایی‌های پداگوژیک، (Zavaraki, Schneider, 2019) و صلاحیت‌های حرفه‌ای و اجتماعی (Toofaninejad et al, 2017) آن‌ها نیز تأثیرگذار باشد. سیاست‌گذاران و متولیان آموزشی می‌توانند از طریق ابتکاراتی مانند برنامه‌های مربیگری و برنامه‌های توسعه حرفه‌ای این فرآیند را تسهیل کنند (Shamseer et al, 2015).

آموزش ضمن خدمت معلمان به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برای توسعه حرفه‌ای و بهبود کیفیت آموزش شناخته می‌شود. دلایل و ضرورت پرداختن به این موضوع به شرح زیر است:

۱. ارتقای دانش و مهارت‌های معلمان: آموزش‌های ضمن خدمت به معلمان کمک می‌کند تا دانش و مهارت‌های خود را به‌روز کنند و با آخرین پیشرفت‌ها و نوآوری‌ها در حوزه‌های تخصصی خود همگام شوند (Delarami et al, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت تدریس و افزایش بازدهی علمی منجر می‌شود.

۲. افزایش انگیزه و رضایت شغلی: شرکت در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت می‌تواند به افزایش انگیزه و رضایت شغلی معلمان کمک کند (Hoseeini et al, ۲۰۲۴). این دوره‌ها با ارائه فرصت‌های پیشرفت حرفه‌ای و شخصی، به معلمان امکان می‌دهند تا با انگیزه بیشتری به وظایف شغلی خود بپردازند.

۳. تقویت شایستگی‌های تربیتی: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به تقویت شایستگی‌های تربیتی معلمان کمک کند و آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های آموزشی آماده‌تر سازد (Kazemi Norabadi, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش توانمندی‌های معلمان در تربیت دانش‌آموزان منجر می‌شود.

۴. بهبود عملکرد شغلی: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به بهبود عملکرد شغلی معلمان کمک کند و آن‌ها را برای انجام وظایف شغلی خود به بهترین شکل ممکن آماده‌سازد (Hasan pour, pour, ۲۰۲۴). این امر به افزایش کیفیت آموزش و ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان منجر می‌شود.

۵. توسعه حرفه‌ای معلمان: آموزش‌های ضمن خدمت به معلمان کمک می‌کند تا به توسعه حرفه‌ای خود بپردازند و مهارت‌های جدیدی را کسب کنند (Souragi et al, ۲۰۲۴). این امر به افزایش توانمندی‌های معلمان و بهبود کیفیت آموزش منجر می‌شود.
۶. استفاده از فناوری‌های نوین: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به معلمان کمک کند تا با فناوری‌های نوین آشنا شوند و از آن‌ها در فرآیندهای آموزشی خود بهره‌برداری کنند (Mirzaie, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش بازدهی علمی منجر می‌شود.
۷. افزایش تعاملات اجتماعی و حرفه‌ای: شرکت در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت می‌تواند به افزایش تعاملات اجتماعی و حرفه‌ای معلمان کمک کند و آن‌ها را با همکاران و متخصصان دیگر در ارتباط قرار دهد (Dortaj et al, ۲۰۲۴). این امر به تبادل تجربیات و افزایش دانش معلمان منجر می‌شود.
۸. بهبود کیفیت آموزش: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و افزایش بازدهی علمی معلمان کمک کند (Mousavai et al, ۲۰۲۴). این امر به ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان و بهبود فرآیندهای آموزشی منجر می‌شود.
۹. تجربیات بین‌المللی: بررسی تجربیات بین‌المللی نشان می‌دهد که آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و توسعه حرفه‌ای معلمان کمک کند (Maguate et al, ۲۰۲۴). این امر به افزایش توانمندی‌های معلمان و بهبود کیفیت آموزش منجر می‌شود.
۱۰. تحلیل و ارزیابی عملکرد: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به معلمان کمک کند تا عملکرد خود را تحلیل و ارزیابی کنند و نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند (Brière et al, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش بازدهی علمی منجر می‌شود.
۱۱. افزایش خودکارآمدی معلمان: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به افزایش خودکارآمدی معلمان کمک کند و آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های آموزشی آماده‌تر سازد (alilzadeh et al, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش توانمندی‌های معلمان منجر می‌شود.
۱۲. استفاده از هوش مصنوعی: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به معلمان کمک کند تا با هوش مصنوعی و کاربردهای آن در آموزش آشنا شوند و از آن‌ها در فرآیندهای آموزشی خود بهره‌برداری کنند (Jatileni et al, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش بازدهی علمی منجر می‌شود.
۱۳. پشتیبانی از معلمان: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به معلمان کمک کند تا از پشتیبانی‌های لازم برخوردار شوند و با چالش‌های آموزشی بهتر مواجه شوند (Leijen et al, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش توانمندی‌های معلمان منجر می‌شود.

۱۴. کاهش استرس شغلی: آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند به کاهش استرس شغلی معلمان کمک کند و آن‌ها را برای انجام وظایف شغلی خود به بهترین شکل ممکن آماده سازد (Meyer et al, ۲۰۲۴). این امر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش بازدهی علمی منجر می‌شود. با توجه به این دلایل و ضرورت‌ها، پرداختن به موضوع آموزش ضمن خدمت معلمان از اهمیت بالایی برخوردار است و می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و توسعه حرفه‌ای معلمان کمک کند. مبانی نظری و تجربی

پژوهش‌های مختلفی به بررسی فواید و چالش‌های آموزش‌های ضمن خدمت معلمان پرداخته‌اند. Maguate و همکاران (۲۰۲۴) برنامه‌های آموزش ضمن خدمت برای توسعه معلمان در فلیپین را بررسی کرده و نشان داده‌اند که این برنامه‌ها می‌توانند به بهبود مهارت‌های تدریس و افزایش انگیزه معلمان کمک کنند. Brière و همکاران (۲۰۲۴) به تحلیل تعامل مشترک بین مربیان و معلمان در سیستم آموزش ضمن خدمت از طریق رویکرد مقایسه‌ای در دی‌دکتیک پرداخته و همکاری بین این دو گروه را به عنوان عاملی مؤثر در بهبود کیفیت آموزش معرفی کرده‌اند. Jalilzadeh و همکاران (۲۰۲۴) تأثیر یک دوره توسعه حرفه‌ای ضمن خدمت بر دانش ارزیابی زبان معلمان را بررسی کرده و نشان داده‌اند که این دوره‌ها می‌توانند به بهبود دانش و مهارت‌های ارزیابی معلمان کمک کنند. Jatileni و همکاران (۲۰۲۴) دیدگاه‌های معلمان نامیبیایی در مورد هوش مصنوعی در سطح آموزش اجباری را بررسی کرده و نشان داده‌اند که هوش مصنوعی می‌تواند به بهبود فرآیندهای آموزشی کمک کند. Leijen و همکاران (۲۰۲۴) به حمایت از معلمان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت مبتنی بر تحقیق مشترک پرداخته و نشان داده‌اند که این دوره‌ها می‌توانند به افزایش توانمندی‌های معلمان کمک کنند.

پژوهش "آموزش در خدمت معلمان: مشکلات معلمان به عنوان یادگیرندگان" که توسط (Ayvaz-Tuncel, Çobanoğlu, 2021) انجام شده و به بررسی مشکلات مربوط به برنامه‌های آموزش حین خدمت معلمان پرداخته است. این پژوهش نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی موجود اغلب با نیازهای واقعی معلمان همخوانی ندارند و تنها در حد نظریه باقی می‌مانند. در این مطالعه توصیفی، نظرات و پیشنهادهای معلمان تازه‌کار در مورد آموزش‌های حین خدمت که بخشی از برنامه جذب معلمان است، بررسی شده است. نتایج نشان داد که آموزش‌های حین خدمت برای برخی از معلمان هیچ سودی نداشته و به توسعه شخصی آن‌ها کمکی نکرده است. نگرش‌های منفی نسبت به مربیان و محیط برگزاری آموزش‌های حین خدمت نیز از نکات قابل توجه برای ارزیابی هستند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که فرآیند برنامه‌ریزی باید به دقت انجام شود تا آموزش‌های حین خدمت مؤثر و پایدار باشند و اصول اندراگوژی باید در سازماندهی فرآیند آموزش و یادگیری مد نظر قرار گیرند. Karakuş (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر آموزش‌های در حین خدمت بر روی توسعه حرفه‌ای معلمان پرداخته است. این مطالعه به ارزیابی برنامه توسعه حرفه‌ای معلمان در دانشگاه

ساکاریا می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهند که آموزش‌های مستمر و هدفمند می‌توانند به بهبود مهارت‌های آموزشی معلمان می‌انجامد. دلارامی و همکاران (۲۰۲۴) نشان داده‌اند که این آموزش‌ها می‌توانند به بهبود کیفیت تدریس، افزایش انگیزه و رضایت شغلی معلمان کمک کنند. حسینی و همکاران (۲۰۲۴) عوامل مؤثر بر شرکت معلمان در دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت ضمن خدمت را بررسی کرده و انگیزه‌های شخصی، حمایت‌های سازمانی و محتوای دوره‌ها را از عوامل کلیدی دانسته‌اند. کاظمی نیا و نورآبادی (۲۰۲۴) به آسیب‌شناسی محتوای برنامه درسی دوره‌های ضمن خدمت معلمان دوره ابتدایی پرداخته و محتوای نامناسب و عدم ارتباط با نیازهای معلمان را از مشکلات اصلی معرفی کرده‌اند. حسن‌پور و حسن‌پور (۲۰۲۴) اثربخشی آموزش‌های ضمن خدمت فرهنگیان از دیدگاه معلمان شهرستان لامرد را بررسی کرده و نشان داده‌اند که این آموزش‌ها به بهبود عملکرد شغلی و افزایش رضایت شغلی معلمان کمک می‌کنند. سورگی و همکاران (۲۰۲۴) عناصر برنامه آموزش حرفه‌ای مشارکت والدین به معلمان در دوره‌های ضمن خدمت را تبیین کرده و مشارکت والدین را به عنوان عاملی مؤثر در بهبود کیفیت آموزش معرفی کرده‌اند. میرزایی (۲۰۲۴) مدل SWOT سامانه‌های آموزش ضمن خدمت مجازی فرهنگیان را بررسی کرده و نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای این سامانه‌ها را شناسایی کرده است. درتاج و همکاران (۲۰۲۴) به طراحی الگوی آموزش ضمن خدمت معلمان بر پایه رایانش ابری پرداخته و نشان داده‌اند که استفاده از رایانش ابری می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و کاهش هزینه‌ها کمک کند. موسوی و همکاران (۲۰۲۴) موانع و راهکارهای استقرار آموزش ضمن خدمت الکترونیکی معلمان را بررسی کرده و مشکلات فنی و عدم آشنایی معلمان با فناوری را از موانع اصلی دانسته‌اند. حافظی و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی نیازهای آموزشی معلمان مقاطع ابتدایی در زمینه مهارت‌های ضمن خدمت و استفاده از فناوری پرداخته است. محققان تأکید دارند که برای ایجاد فضایی نوآورانه و خلاق در آموزش، معلمان باید بر یادگیری مبتنی بر حل مسئله و استقبال از راه‌حل‌های جدید تمرکز کنند. همچنین، معلمان باید تلاش کنند تا با ارائه فعالیت‌های یادگیری پویا و تعاملی، فقدان ارتباط چهره به چهره را جبران نمایند. این پژوهش بر اهمیت انتخاب مسائل درسی که با تجارب روزمره دانش‌آموزان ارتباط دارند و می‌توانند کنجکاوی و خلاقیت آن‌ها را برانگیزانند، تأکید می‌کند. زارع و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی فرایند شکل‌گیری جنبه‌های عاطفی مشارکت معلمان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت می‌پردازد. این مطالعه با استفاده از رویکرد نظریه داده‌بنیاد انجام شده و شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۲۸ معلم دوره ابتدایی در شهر تهران است. نتایج نشان می‌دهند که مشارکت عاطفی معلمان تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد؛ از جمله نیاز معلم به آموزش، وضعیت اقتصادی، منزلت اجتماعی، پاداش و شرایط خانوادگی. استراتژی‌های معلمان برای مشارکت شامل واکنش به الزامات قانونی، عوامل انگیزشی و خودنظم‌دهی بوده و پیامدهای آن

شامل تغییر نگرش معلم، اثربخشی آموزش و افزایش خودباوری است. این تحقیق می‌تواند به بهبود برنامه‌های آموزشی و توسعه حرفه‌ای معلمان کمک کند.

نقش آموزش‌های در حین خدمت در توسعه حرفه‌ای معلمان به طور گسترده‌ای شناخته شده است، اما مطالعات گذشته شکاف‌هایی را شناسایی کرده‌اند. این مطالعات به ناکافی بودن و بی‌ربطی روش‌های سنتی انتقاد کرده‌اند و بر لزوم برنامه‌ریزی مؤثر و به‌کارگیری اصول اندراگوژی تأکید دارند تا آموزش‌های در حین خدمت پایدار شده و به توسعه شخصی معلمان کمک کند. علاوه بر این، معلمان نیاز به آموزش‌های مبتنی بر نیاز و ادغام اجزای نظری و عملی را پیشنهاد کرده‌اند. Agrati (2021) در مطالعه خود به مرور نظام‌مند اثربخشی دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلمان می‌پردازد و اصطلاحات و روش‌های به‌کاررفته در مطالعات مختلف را مقایسه می‌کند. همچنین نشان می‌دهد که انتخاب اصطلاحات و رویکردها می‌تواند بر نتایج و کاربردهای آموزش حرفه‌ای تأثیر بگذارد. (Guzmán González, Vesga Bravo (2024) در مقاله خود چارچوب دانش فناوری-پداگوژی-محتوا (TPACK) را در بین معلمان دوره متوسطه بررسی می‌کند. این پژوهش از طریق یک مرور نظام‌مند، به تحلیل نحوه ترکیب فناوری با دانش تدریس و محتوای آموزشی در دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای افزایش اثربخشی تدریس می‌پردازد. Tripathi. (2019) در مطالعه خود تأثیر آموزش ضمن خدمت معلمان (Inset) بر توسعه حرفه‌ای را مرور می‌کند. تمرکز اصلی این مطالعه بر بهبود مهارت‌ها، روش‌های تدریس و اثربخشی کلی است و عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت دوره‌های آموزشی و نقاط ضعف آن‌ها را شناسایی می‌کند. با توجه به مطالب ذکر شده مسئله اصلی پژوهش حاضر ارزیابی نظام‌مند پژوهش‌هایی است که آموزش ضمن خدمت معلمان را مطالعه نموده‌اند. پژوهش حاضر برای پاسخ به سؤالات زیر صورت گرفت:

۱. آیا آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان تأثیر می‌گذارد؟
۲. کدام مؤلفه‌های آموزش ضمن خدمت در توسعه حرفه‌ای معلمان نقش مهمی ایفا می‌کنند؟
۳. چه عوامل زمینه‌ای (سازمانی، فردی، اجتماعی و...) بر اثربخشی آموزش ضمن خدمت در توسعه حرفه‌ای معلمان تأثیر می‌گذارند؟
۴. الگوهای آموزش ضمن خدمت معلمان کدام است؟

روش

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان: تحلیل مؤلفه‌ها، عوامل زمینه‌ای و الگوهای موفق؛ به روش مرور نظام‌مند^۱ انجام شد. مرور نظام‌مند، که به عنوان یکی از دقیق‌ترین و معتبرترین روش‌های تحقیق شناخته می‌شود با ارائه چارچوبی برای شناسایی، ارزیابی، و تلفیق داده‌ها، به تضمین کیفیت و اعتبار نتایج کمک می‌کند. پروتکل پریسما

1. Systematic review

(PRISMA) دستورالعملی برای بهبود کیفیت و شفافیت مقالات مروری نظام‌مند و فراتحلیل‌ها شامل چک‌لیست و نمودار جریان است که به پژوهشگران کمک می‌کند تا گزارش‌های خود را به صورت دقیق و کامل ارائه دهند. این پروتکل شامل چک‌لیست ۲۷ آیتم است که باید در گزارش مرور نظام‌مند و فراتحلیل‌ها لحاظ شوند و نمودار جریانی مطالعه را از فرآیند انتخاب مطالعات و جستجو تا انتخاب نهایی نشان می‌دهد. پژوهشگران به کمک این پروتکل مقالات مروری خود را به صورت دقیق‌تر و شفاف‌تر گزارش کرده و از این طریق کیفیت مقالات علمی را بهبود می‌بخشند. مراحل مرور نظام‌مند پژوهش حاضر با تعیین موضوع و اهداف آغاز می‌شود. پس از آن، سؤال پژوهشی با دقت تعریف شده و استراتژی جستجو برای یافتن کلمات کلیدی مشخص می‌گردد. مطالعات غیرمرتبط حذف شده و کیفیت مقالات بر اساس معیارهای معین ارزیابی می‌شوند. مقالات با کیفیت پایین کنار گذاشته شده و مطالعات باقی‌مانده بررسی شوند. در این مرحله، ارتباط بین پژوهش‌ها تعیین و تفسیر می‌شود. شباهت‌ها و تفاوت‌ها ترکیب شده و مضامین مشترک استخراج می‌گردند. در پایان، اطلاعات به دست آمده برای بیان گزارش نتایج مورد استفاده قرار می‌گیرند. این فرآیند به تولید دانش موثق و به‌روز کمک کرده و در تحقیقات علمی کاربرد فراوانی دارد. (PRISMA, 2021).

فرایند انتخاب و جمع‌آوری داده‌ها: در مرحله اول به منظور جمع‌آوری داده‌ها، کلیه مقالات و پایان‌نامه‌های مرتبط پژوهشی که در پایگاه‌های معتبر فارسی و خارجی شامل ساینس دایرکت، سیج پاب، پایگاه اطلاع‌رسانی اریک، کتابخانه آنلاین ویلی، اسپرینگر، گوگل اسکالر، پایگاه مجلات تخصصی نور، پایگاه مرکز اطلاعات علمی، مگیران و ایران‌داک منتشر شده بودند، جستجو شد. به عبارتی دیگر، با ترکیب کلیدواژه‌هایی از قبیل "آموزش و پرورش"، "اصول و اهداف ضمن خدمت"، "دانش آموز"، "معلمان"، "توسعه حرفه‌ای معلمان"، "In-service"، "Education and Training"، "Principles and Objectives"، "Student"، "Teachers"، "Specialized Management Areas"، "Performance"، "Adaptability"، "Supervision"، "Efficiency"، and "Organizational Effectiveness"، "Professional Development of Teachers" تمامی مقالاتی که در بازه زمانی ۲۰۱۸ تا ، برای ۲۰۲۳ میلادی برای مقالات خارجی و ۱۳۹۵-۱۴۰۳ برای مقالات داخلی توسط این پایگاه‌های اطلاعاتی منتشر شده بود، شناسایی شد. لازم به ذکر است تمامی منابع مرتبط موجود در این مقالات نیز بررسی شد. پس از جستجوی اولیه پیشینه پژوهشی، تمامی این مقالات شناسایی شده، از طریق بررسی عنوان و چکیده آنان، غربال و مقالات غیرمرتبط یا با منابع تکراری حذف گردیدند. سپس با توجه به ملاک‌های ورود و خروج به پژوهش، برای شناسایی دقیق‌تر پژوهش‌های واجد شرایط، متعاقباً متن کامل تمامی این مقالات توسط دو داور بازبینی و ارزیابی شد.

معیارهای ورود و خروج به پژوهش: تمامی پژوهش‌هایی که واجد معیارهای زیر می‌بودند در این بررسی گنجانده شده‌اند:

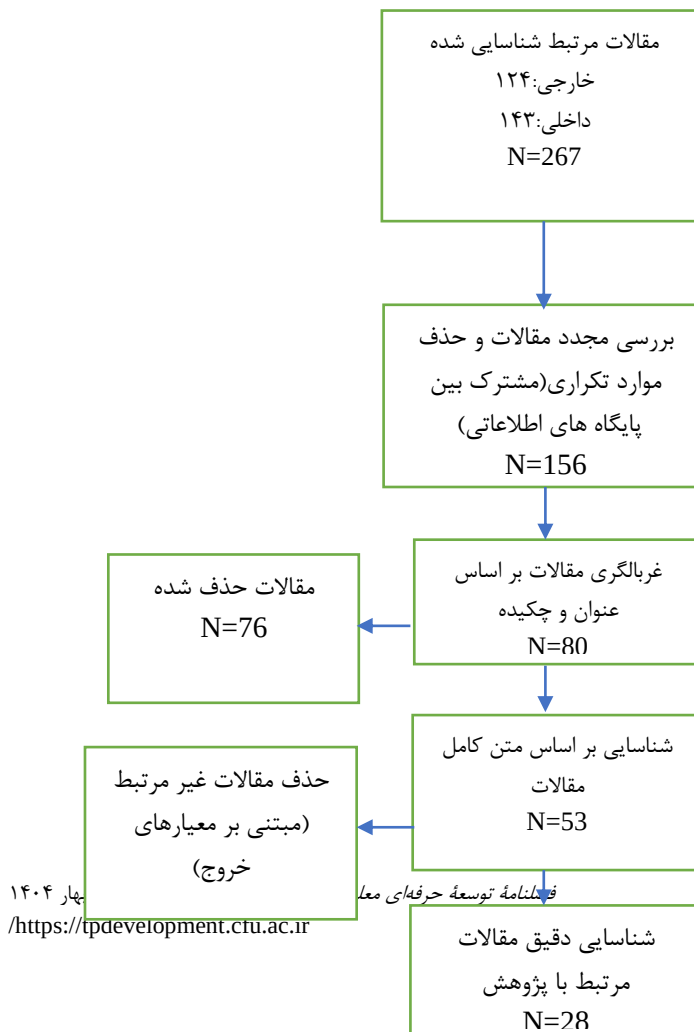
جدول (۱) معیارهای ورودی و خروجی مقاله به فرایند بررسی مرور سیستماتیک

معیارهای ورود	معیارهای خروج
ارتباط کامل عنوان مقاله با موضوع پژوهش	عدم ارتباط موضوعی
مقالات خارجی از ۲۰۱۴-۲۰۲۳ و مقالات داخلی از ۱۳۹۵-۱۴۰۳	پایین بودن ضریب تاثیر نشریات
اعتبار نشریه و سایت نمایه شده	جدید نبودن سال انتشار مقاله

ادامه جدول (۱) معیارهای ورودی و خروجی مقاله به فرایند بررسی مرور سیستماتیک

معیارهای ورود	معیارهای خروج
مقالاتی که استنادات به آنها بیش از ۲۰ مورد باشد	تکراری بودن موضوع و محتوا
میزان ارجاع‌های داده شده به مقاله	زبان‌هایی غیر از فارسی و انگلیسی
استفاده از روش‌های صحیح پژوهش	نا معتبر بودن روش پژوهش
	مقالاتی که دست اول نبودند

با جستجو در پایگاه‌های علمی در مجموع کل مقاله‌های یافت شده ۲۶۷ مورد بود که با اعمال محدودیت‌ها و معیارهای ورود و خروج مقاله، تعداد ۶۰ مورد مقاله انتخاب، بررسی و از آنها استفاده شد. نمودار ۱ روند جستجو و انتخاب نظام‌مند مقاله‌ها را نشان می‌دهد.

نمودار (۱) فلوچارت فرایند بررسی و انتخاب مقالات

یافته‌ها

همان‌طور که در نمودار ۱ آمده‌است، پس از بررسی‌های صورت گرفته تعداد ۲۶۷ پژوهش در بازه‌های زمانی ۲۰۱۸-۲۰۲۳ شناسایی شد که پس از حذف موارد تکراری ۱۵۶ مورد باقی ماند. بعد از آنکه عناوین و چکیده کلیه پژوهش‌ها بررسی شد ۷۶ مورد از پژوهش‌های نامرتبط حذف شدند. در مجموع ۸۰ پژوهش به مرحله بعدی که عبارت از بررسی کامل متن بود وارد شدند که پس از بررسی معیارهای ورود و خروج، تعداد ۵۳ مقاله باقی ماند و در نهایت پس از بررسی دقیق این تعداد ۲۸ مورد مرتبط با مطالعه حاضر شناسایی گردید. ویژگی‌ها و روش‌شناسی پژوهش: مشخصات کلی و ویژگی‌های روش‌شناختی اصلی تمام پژوهش‌ها بررسی شد. تمامی این پژوهش‌ها به بررسی برنامه آموزش ضمن خدمت معلمان می‌پرداختند. درواقع مشخص شد نوع پژوهش‌ها بر حسب هدف، روش‌ها و کمی و کیفی بودن و متغیرهای مورد بررسی شرح داده شود. نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل هر یک از متغیرهای مورد مطالعه در پژوهش‌های مرتبط و باقی‌مانده در این تحقیق، به منظور شناسایی و ارزیابی آنها در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۱	جهانی فیروزآباد، جهانی فیروزآباد (۱۴۰۱)	کمی	دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان	توصیفی- پیمایشی، رگرسیون تک متغیره، همبستگی پیرسون	تصادفی ساده	افزایش سرمایه‌گذاری در آموزش دانشجومعلمان بر بهبود کیفیت آموزش معلمان در کلاس درس خواهد انجامید
۲	اصابت طبری، نوریان، دمساز (۱۴۰۰)	کیفی- مروری	پژوهش‌های انجام شده طی سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۹۸	-	با توجه به قاعده اشباع	تأکید بر آموزش‌های دانش تربیتی در دانشگاه فرهنگیان برای معلمان، به جهت تأثیر آن بر بهبود صلاحیت حرفه‌ای معلمان

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۳	زارع، ادیب، محمودی، بدری گرگری (۱۴۰۰)	کیفی - داده بنیاد	معلمان ابتدایی شهر تهران	تحلیل مضمون	نمونه گیری هدفمند و توجه به قاعده اشباع نظری	دوره آموزش، مدرس دوره، نیاز معلم به آموزش، وضعیت اقتصادی معلم، منزلت اجتماعی معلم، مشارکت و نوع کلاس، زمان و وضعیت خانوادگی معلم همگی بر اثربخشی دوره‌های آموزشی ضمن خدمت معلمان تأثیرگذار هستند.
۴	ماجدی، نادری، نراقی (۱۳۹۸)	سیف آمیخته	۱۶۷ نفر از متخصصان علوم تربیتی	تحلیل محتوا / دو	تصادفی/طبقه - ای	صلاحیت حرفه‌ای معلمان دارای پنج بعد دانش حرفه‌ای، مهارت حرفه‌ای، توانایی‌های حرفه‌ای، نگرش‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های حرفه‌ای است. از میان این موارد دانش برقراری ارتباط، دانش تخصصی و دانش خودشناسی از منظر خبرگان حوزه علوم تربیتی اهمیت بیشتری دارند.
۵	رحیمی‌نژاد (۱۴۰۰)	کیفی	پژوهش‌های انجام شده مرتبط با معلمان و کارشناسان آموزشی در شهر تهران	تحلیل محتوا	در دسترس	صلاحیت‌های معلمی شش مولفه اساسی دارد که شامل ویژگی‌های شخصیتی معلم، برنامه‌ریزی و آمادگی، پیش نیازهای تدریس مؤثر، آموزش با تدریس، مدیریت و سازماندهی کلاس درس، مسئولیت حرفه‌ای معلمان است. آموزش ضمن خدمت باید سبب بهبود در این شش مولفه شود.
۶	صالحی، باقری (۱۳۹۸)	کیفی - کتابخانه ای	پژوهش‌های انجام شده بر صلاحیت حرفه‌ای معلم -	-	در دسترس	توانایی معلمان در کاربرد روش‌های نوین تدریس که لازمه آموختن آن در دوره‌های آموزشی پیش و ضمن خدمت است می تواند بر تدریس اثربخش، موثر واقع شود.
۷	خدامرادی، مقصودی (۱۳۹۸)	کیفی	پژوهش‌های انجام شده بر توسعه حرفه‌ای معلم	تحلیل مضمون	قاعده اشباع در نمونه گیری، شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت سبب توسعه شناختی، اجتماعی و مفهومی معلمان خواهد شد.	

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۸	رودینی، اللهی، رجبیان ده زیره (۱۴۰۰)	کمی	کلیه معلمان مقطع ابتدایی شهر زاهدان	شبه آزمایشی، تحلیل کوواریانس یک راهه/ تحلیل کوواریانس چند متغیره	نمونه گیری تصادفی ساده	طرح آموزش ضمن خدمت خودخوان بر عملکرد اخلاقی معلمان به عنوان یکی از شاخصه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان تاثیر گذار است. هم چنین امانت‌داری، رعایت قوانین و مقررات، همکاری و مسئولیت‌پذیری را نیز بهبود می‌بخشد.
۹	تنها، فتحی ورنوسفادرانی، احقر (۱۴۰۰)	آمیخته	کمی: خبرگان آموزش و پرورش/ کمی: دبیران زن دوره دوم متوسطه شهر تهران	کمی: نظریه داده بنیاد/ کمی: تحلیل عاملی تأییدی، معادلات ساختاری	کمی: نظریه داده بنیاد/ کمی: تحلیل عاملی تأییدی، معادلات ساختاری	مؤلفه‌های مرتبط با صلاحیت حرفه‌ای معلمان شامل صلاحیت شناختی و قابلیت، صلاحیت رفتاری - قضاوتی، صلاحیت مدیریتی - رهبری و صلاحیت معنوی و اخلاقی است که توجه به این صلاحیت‌ها و ارزیابی مداوم آنها پیش و حین خدمت ضرورت دارد.
۱۰	فتحی، ابراهیمی دل‌آور (۱۴۰۲)	کمی	متخصصان علوم تربیتی و کلیه اسناد تحولی	نظریه داده بنیاد	نمونه گیری هدفمند با توجه به قاعده اشباع نظری	در به روز ترین شیوه‌ای تربیت‌معلم ابعاد توسعه حرفه‌ای معلمان شامل دانش حرفه‌ای، عمل حرفه‌ای، تعهد حرفه‌ای و توسعه هویت حرفه‌ای است
۱۱	فتحی آذر، ادیب، گل پرور (۱۳۹۵)	کمی/ کیفی/ پدیدار شناسی	کلیه معلمان ابتدایی شهرستان اهر	تحلیل مضمون	نمونه گیری هدفمند	تجربیات معلمان در استفاده از برنامه‌های آموزشی ضمن خدمت می‌تواند به عنوان شاخص‌های کلیدی برای سنجش کیفیت این برنامه‌ها به کار رود. معلمان معتقدند که عوامل تحریک‌کننده‌ای که آن‌ها را به شرکت فعال و بهره‌برداری از مطالب این برنامه‌ها در شرایط واقعی تشویق می‌کند، می‌تواند نشان‌دهنده سطح بالای کیفیت این دوره‌ها باشد.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۱۲	عیوض پور، حاتمی، علی عسگری، صباغیان، بیگی (۱۴۰۲)	کیفی/ سنتز	تمام کتاب‌ها/ پایان‌نامه‌ها/ مقالات در بازه زمانی ۱۹۸۰-۲۰۲۴	تحلیل محتوا	نمونه گیری هدفمند با توجه به قاعده اشباع نظری	برنامه‌های آموزشی معلمان باید به گونه‌ای طراحی شوند که تأکید ویژه‌ای بر تربیت معلمانی حرفه‌ای داشته باشند، معلمانی که در زمینه‌های دانش و بینش، ارزش‌ها و نگرش‌ها، عملکرد و توانایی‌ها، پویایی و تحقیق، منش و رفتار حرفه‌ای، توانمند هستند. این برنامه‌ها باید به گونه‌ای باشند که معلمان را برای پذیرش و اجرای نقش‌های متنوع آموزشی و پرورشی خود، آماده سازند و آن‌ها را در جهت تحقق بخشیدن به اهداف آموزشی و پرورشی مدرسه و جامعه توانمند سازند.
۱۳	منصوری، مرادی (۱۴۰۲)	کیفی/ پدیدارشناسی	کلیهٔ شرکت کنندگان دوره‌های آموزش ضمن خدمت	تحلیل مضمون	نمونه گیری هدفمند بر اساس قاعده اشباع	با ارزیابی دقیق نیازهای آموزشی در دوره‌های ضمن خدمت، می‌توان به بهبود کیفیت این دوره‌ها کمک کرد. این امر از طریق تقویت ارتباطات میان مدرسین و معلمان و فراهم آوردن زیرساخت‌های فنی و اداری مناسب میسر می‌شود. این رویکرد، به ارتقا تجربه یادگیری و افزایش تأثیرگذاری آموزش‌ها منجر خواهد شد.
۱۴	بشیرنژاد، بادله (۱۴۰۲)	آمیخته	کمی: کلیه دانشجو معلمان مازندران/ اساتید دانشگاه فرهنگیان و متخصصان تعلیم و تربیت	کیفی: تحلیل مضمون/ کمی: تحلیل عاملی تأییدی	کیفی: نمونه گیری گلوله برفی/ کمی: نمونه گیری طبقه‌ای نسبی	برای ارتقای کیفیت آموزشی و توانمندسازی معلمان، می‌توان از طریق تأسیس مراکز ارزیابی جامع شایستگی‌های حرفه‌ای، به ارزیابی و رتبه‌بندی معلمان پرداخت. این امر می‌تواند به عنوان یک انگیزه برای بهبود مستمر و ادامه فعالیت‌های آموزشی عمل کند. همچنین، با طراحی برنامه‌های توسعه حرفه‌ای مبتنی بر استانداردهای کیفی، می‌توان زمینه‌ساز رشد و پیشرفت مستمر معلمان شد. در این راستا، لازم است تا وضعیت فعلی معلمان به عنوان نقطه آغازین تغییرات در نظر گرفته شود و با برنامه‌ریزی دقیق و اتخاذ سیاست‌های کاربردی، به سمت بهبود مهارت‌های فناورانه معلمان از طریق آموزش‌های هدفمند حرکت کرد.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۱۵	قاسم‌زاده، نعمتین، رزاقی (۱۳۹۹)	کمی	کلیه معلمان فرهنگیان	دانشجو دانشگاه	توصیفی- همبستگی مبتنی بر مدل یابی معادلات ساختاری	دانش و نگرش مربوط به حرفه معلمی، بر اهمیت صلاحیت‌های حرفه‌ای و اعتماد به نفس کاری دانشجو-معلمان تأکید دارد. در این مسیر، توصیه می‌شود که دانش و مطالب آموزش داده شده به دانشجو-معلمان باید متناسب با تحولات جهان معاصر و نیازهای یادگیرندگان تنظیم گردد.
۱۶	حقدادی، زاده (۱۴۰۰)	کمی	کلیه معلمان تربیت بدنی استان مرکزی	توصیفی - همبستگی / تحلیل رگرسیون	نمونه‌گیری در دسترس	امتیازات مربوط به آموزش‌های در حین خدمت و توانمندسازی حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی بالاتر از حد متوسط است. علاوه بر این، مشخص شده است که رابطه معناداری بین دوره‌های آموزشی در حین خدمت و توانمندسازی حرفه‌ای این معلمان وجود دارد. همچنین، دوره‌های آموزشی مذکور توانسته‌اند به پیش‌بینی توانمندسازی شغلی معلمان کمک کنند. در این زمینه، جزئیات فرآیندها، خروجی‌های دوره‌ها، و زیرمجموعه‌های مدیریتی، نتایج، اهداف، و مربیان دوره‌ها تأثیر بیشتری در توانمندسازی حرفه‌ای معلمان داشته‌اند. آموزش‌های در حین خدمت می‌توانند به ارتقای توانایی‌های شغلی معلمان تربیت بدنی منجر شوند

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۱۷	Ayvaz-Tuncel, Zeynep & Çobanoğlu, Fatma (۲۰۱۸)	کیفی	کلیه معلمان شرکت کننده در دوره‌های آموزش ضمن خدمت	توصیفی-روایی	نمونه گیری تصادفی ساده	نتایج نشان داد که آموزش‌های ارائه شده در این دوره‌ها، برای برخی از معلمان بی‌تأثیر بوده و به توسعه فردی آن‌ها کمکی نکرده است. این تحقیق تأکید دارد که برای اثربخشی و پایداری آموزش‌های در حین خدمت، باید فرآیند برنامه‌ریزی به دقت انجام شود و اصول اندراگوژی در سازماندهی فرآیند یادگیری و آموزش در نظر گرفته شود.
۱۸	Zafar Saleem (۲۰۱۹)	کمی/ متاآنالیز	کلیه ی پژوهش های صورت گرفته در زمینه اثربخشی آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه ای و اجتماعی معلمان	فرا تحلیل	بر اساس معیارهای ورودی و خروجی پژوهش	روش تحلیل متا-آنالیز برای بررسی اهمیت آموزش‌های در حین خدمت در توسعه حرفه‌ای و اجتماعی معلمان به کار گرفته شده است. این پژوهش نشان می‌دهد که آموزش‌های در حین خدمت نقش قابل توجهی در افزایش صلاحیت‌های معلمان و بهبود مهارت‌های تدریس آن‌ها دارد. همچنین، این برنامه‌ها به معلمان کمک می‌کند تا از فناوری‌های آموزشی پیشرفته‌ای که در فرآیند یادگیری و آموزش به کار می‌روند، آگاه شوند و از ابزارهای آموزشی مدرن بهره‌مند گردند. برنامه‌های آموزش در حین خدمت به عنوان تلاشی نظام‌مند برای تغییر نگرش‌ها و باورهای معلمان و همچنین ایجاد تغییرات در شیوه‌های کلاس‌داری مطرح می‌شوند.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۱۹	Nancy Grover (۲۰۲۲)	آمیخته	کمی: معلمان مقاطع تحصیلی گوناگون/ کیفی: معلمان درحال خدمت در مقاطع تحصیلی	کمی: رگرسیون/ کیفی: تحلیل محتوا	کمی: نمونه گیری تصادفی طبقه ای ساده/ کیفی: در دسترس	نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که معلمان پس از شرکت در برنامه‌های آموزشی، تغییراتی را در محیط حرفه‌ای خود اعمال کرده‌اند و دانش به دست آمده در برنامه‌های آموزشی را در شرایط واقعی کلاس درس به کار برده‌اند. این تحقیق اهمیت بسزایی در زمینه اجرای آموزش‌ها در محیط حرفه‌ای واقعی معلمان دارد و به درک بهتری از چگونگی تأثیر برنامه‌های آموزشی بر محیط کاری معلمان کمک می‌کند.
۲۰	Liparani Panda, & Kumar Pradipta Mishra (۲۰۲۲)	کمی	معلمان شرکت کننده در دوره‌های آموزش ضمن خدمت	توصیفی - تحلیلی/ واریانس، تحلیل آزمون t	نمونه گیری تصادفی ساده	نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که آموزش‌های در حین خدمت می‌تواند به بهبود مهارت‌های آموزشی معلمان و در نتیجه افزایش کیفیت آموزشی کمک کند. این پژوهش همچنین بر اهمیت توسعه حرفه‌ای مداوم معلمان و تأثیر آن بر تعهد و انگیزه آن‌ها برای کار تأکید دارد.
۲۱	Waseem, Muhammad, Bhatti, Dr. Rahmat Ullah, & Ali, Dr Muhammad Asghar. (۲۰۲۲)	آمیخته	کمی: کلیه معلمان مدارس ابتدایی/ کیفی: معلمان شرکت کننده در دوره های ضمن خدمت	کمی:تحلیل واریانس، ارزیابی همبستگی / کیفی: تحلیل مضمون	کمی: نمونه گیری تصادفی ساده/ کیفی: نمونه گیری هدفمند	نتایج نشان داده‌اند که معلمان حرفه‌ای آموزش‌دیده بهتر از معلمان غیرحرفه‌ای عمل کرده‌اند. بر اساس نتایج، توصیه می‌شود که معلمان باید آموزش‌های حرفه‌ای و دوره‌های تازه‌سازی مهارت‌ها را از طریق آموزش‌های در حین خدمت دریافت کنند.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۲۲	Iqbal Dar and Sangeeta Gupta (۲۰۲۱)	کمی	کمی: کلیه معلمان تربیت بدنی	توصیفی، تحلیلی، تحلیل رگرسیون و آزمون T	تصادفی ساده	آموزش‌های ضمن خدمت برای بهبود عملکرد کاری و انگیزه معلمان در زمینه‌ی خود ضروری است. نبود آموزش‌های حین خدمت می‌تواند رشد حرفه‌ای معلمان را متوقف کرده و باعث ایجاد شکاف‌هایی بین نیازها و سطوح دستاورد واقعی شود. آموزش‌های حین خدمت فرصت‌هایی را برای فعالیت‌هایی مانند سمینارها، کارگاه‌ها، کنفرانس‌ها، کلاس‌ها، نمایشگاه‌ها و غیره فراهم می‌آورد که هدف آن‌ها توسعه و بهبود کارکنان در یک سازمان از مرحله استخدام اولیه تا بازنشستگی است.
۲۳	TAKAHASHI, Hitoshi, YONEZAWA, Takashi, OSEDO, Kazuki, KINOSHITA, Hiroyoshi, KAMEOKA, Keita, NAKAI, Yuka, & SUZUKI, Yumiko (۲۰۱۹)	کیفی	معلمان و مربیان شرکت کننده در کارگاه های آموزشی	تحلیل مضمون	نمونه گیری هدفمند بر اساس قاعده اشباع	این پژوهش به این نتیجه دست یافته است که آموزش مداوم باید متناسب با نیازهای واقعی معلمان و تغییرات در نظام آموزشی طراح شود. نتایج آن نشان می‌دهد که موفقیت برنامه‌های آموزش مداوم نه تنها به محتوای آموزشی بستگی دارد، بلکه چگونگی اجرا، فرایندهای پشتیبانی و بازخورد نیز نقش مهمی در اثربخشی این برنامه‌ها ایفا می‌کنند.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۲۴	Oluwaseyi Olubunmi Sodiya & Samira Hajiyeve. (۲۰۲۲)	آمیخته	معلمان شاغل در مدرسه	پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل	کمی: تصادفی ساده / کیفی: نمونه گیری هدفمند	نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان دهنده تأثیر مثبت آموزش‌های هدایت شده توسط مدیران در توانمندی‌های حرفه‌ای معلمان بود. معلمان گزارش کردند که در نتیجه این دوره‌ها، توانایی‌های تدریس آن‌ها بهبود یافته و نحوه تعامل آن‌ها با دانش‌آموزان تغییرات بسزایی یافته است. همچنین، ایجاد جو همکاری میان معلمان و مدیران به افزایش احساس رضایت شغلی و تعهد به حرفه نیز کمک کرده است.
۲۵	Cömert, Melike (۲۰۱۸)	کیفی	معلمان کننده در برنامه های آموزش ضمن خدمت	تحلیل محتوا	مطالعه موردی	نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که آموزش‌های حین خدمت به طرق مختلف به توسعه شغلی معلمان کمک می‌کند. به طور خاص، معلمان بهبود مهارت‌های تدریس، افزایش اعتماد به نفس، و تقویت روابط حرفه‌ای خود را به عنوان اصلی‌ترین مزایای این نوع آموزش‌ها بیان کردند. علاوه بر این، سهم آموزش‌های حین خدمت در به روز رسانی اطلاعات و آگاهی معلمان از جدیدترین روش‌ها و شیوه‌های تدریس نیز بسیار تأکید شد.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۲۶	Oselumese B Iwuagwu & Mary Aiwuyo (۲۰۲۰)	کمی	معلمان متوسطه	مدارس	توصیفی-پیمایشی	یافته‌های پژوهش نشان داد که آموزش‌های ضمن خدمت تأثیرات مثبتی بر کنترل کلاس‌های درس و روابط معلمان با دانش‌آموزان دارد. به طور خاص، معلمانی که در این نوع آموزش‌ها شرکت کرده بودند، توانسته بودند با به‌کارگیری تکنیک‌های جدید، محیط یادگیری بهتری را ایجاد کنند و رفتارهای مثبت‌تری از خود نشان دهند. در واقع، این معلمان نه تنها از نظر مهارت‌های مدیریتی بهبود یافته بودند، بلکه توانسته بودند با دانش‌آموزان به شکلی معنادارتری ارتباط برقرار کنند.
۲۷	Anggraini, Rita Yulia & Uyun, Muhammad (۲۰۲۳)	کمی	معلمان و آموزشی	کادر	تحلیل واریانس، تحلیل رگرسیون	نتایج این پژوهش نشان‌دهنده تأثیر مثبت و قابل توجه برنامه‌های توسعه حرفه‌ای بر شایستگی‌های آموزشی معلمان است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که شرکت در این برنامه‌ها، به افزایش اعتماد به نفس معلمان، بهبود روش‌های تدریس و گسترش دامنه مهارت‌های آموزشی منجر شده است. به‌خصوص، معلمان توانسته‌اند با استفاده از تکنیک‌ها و فنون نوین آموزشی، محیط یادگیری را برای دانش‌آموزان خود بهبود بخشند.

ادامه جدول (۲) تجزیه و تحلیل متغیرها در مقاله‌های بررسی شده

کد	نویسندگان (سال انتشار)	نوع مطالعه	جامعه آماری	روش تحلیل آماری	روش نمونه گیری	نتایج
۲۸	Francis Yeboah, Muriel Mavis Dangah, & Eric Kofi Adjei (۲۰۲۳)	آمیخته	کمی و کیفی: معلمان شرکت کننده در آموزش های ضمن خدمت	کمی: تحلیل واریانس، آزمون t / کیفی: تحلیل محتوا	کمی: نمونه گیری تصادفی ساده / کیفی: نمونه گیری هدفمند بر اساس قاعده اشباع نظری	نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که آموزش‌های حین خدمت تأثیرات مثبتی بر عملکرد معلمان اجتماعی دارند. معلمان پس از شرکت در این برنامه‌ها، شاهد تغییرات قابل توجهی در روش‌های تدریس و توانایی‌هایشان بوده‌اند. به‌ویژه، مهارت‌های ارتباطی و توانایی تحلیل مسائل اجتماعی در آنها بهبود یافته است. همچنین آموزش‌های مداوم باعث افزایش اعتماد به نفس معلمان و نگرش مثبت آنها نسبت به تدریس شده است.

در تجزیه و تحلیل پژوهش‌های انتخاب شده، نتایج به تفکیک سؤال‌ها بررسی شوند. در پاسخ به سؤال اول پژوهش "آیا آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان تاثیر می‌گذارد؟" برجسته‌ترین اهداف پژوهش‌های مختلف (Shamseer et al., 2015)، (Toofaninejad et al., 2017)، (Zavaraki, 2019)، (Schneider, 2019)، (Petticrew, Roberts, 2008)، (Zareet al, 2020)، (Karakuş, 2017)، (Waseem et al, 2022)، (Panda, Mishra, 2022)، (Grover, Thiruvengadam, 2022)، (Haqdadi et al, 2021)، (Zare et al, 2021)، همگی بر اثربخش بودن آموزش‌های ضمن خدمت و تأثیر مثبت آنها بر بهبود توانمندی‌های معلمان، توسعه شغلی و توسعه حرفه‌ای آنها، بهبود عملکرد معلمان در کلاس درس تأکید داشته‌اند.

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش که عبارت است از " کدام مؤلفه‌های آموزش ضمن خدمت در توسعه حرفه‌ای معلمان نقش مهمی ایفا می کنند؟ (Asabat Tabari, et al 2021) آموزش‌های دانش تربیتی، (Zare et al, 2021) دانش حرفه‌ای، مهارت حرفه‌ای، توانایی حرفه‌ای، نگرش‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های حرفه‌ای را از جمله عوامل مؤثر بر توسعه حرفه‌ای معلمان دانسته است که در میان این عوامل دانش برقراری ارتباط، دانش تخصصی و دانش خودشناسی از نظر خبرگان این پژوهش، بسیار مهم تلقی شده‌اند. (Rahiminejad, 2022) بر این باور است که صلاحیت معلمی شش مؤلفه اساسی دارد که شامل ویژگی‌های شخصیتی معلم، برنامه‌ریزی و آمادگی پیش نیازهای تدریس مؤثر، آموزش یا تدریس، مدیریت و سازماندهی کلاس‌های درس و مسئولیت حرفه‌ای معلم می باشد. (Tanha et al, 2021) مؤلفه‌های مرتبط با صلاحیت حرفه‌ای معلمان را موارد شناختی، قابلیت، رفتاری، قضاوتی، مدیریتی، رهبری، معنوی و اخلاقی عنوان کرده است. (Fathi et al, 2023) ابعاد توسعه حرفه‌ای معلمان را که باید در نظام‌های آموزشی مورد توجه قرار گیرند شامل دانش حرفه‌ای، عمل حرفه‌ای، تعهد حرفه‌ای و توسعه هویت حرفه‌ای می‌داند.

برای پاسخ به سؤال سوم پژوهش که عبارت است از " چه عوامل زمینه‌ای (سازمانی، فردی، اجتماعی و...) بر اثربخشی آموزش ضمن خدمت در توسعه حرفه‌ای معلمان تأثیر می‌گذارند؟" (Zareet al, 2020) بیان کرده است که با ایجاد جو همکاری در میان معلمان که سبب هم‌افزایی میان آنها می‌شود رضایت شغلی در میان آنها بهبود می‌یابد و زمینه فردی و سازمانی مناسب برای افزایش اثربخشی دوره‌های ضمن خدمت در نظام آموزشی فراهم می‌آید. (Hafezi et al, 2022) به شرایط زمینه‌ای، وجود پشتیبانی مناسب، ارزیابی و بازخورددهی به موقع و درست در موفقیت برنامه‌های آموزش ضمن خدمت تأکید داشته است. (Bashirnezhad, Badeleh, 2023) به عوامل زیر ساختی مؤثر بر ارتقای کیفیت آموزش دوره‌های ضمن خدمت معلمان اشاره کرده است که از آن جنبه می‌توان به تأسیس مراکز ارزیابی جامع شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اشاره کرد. همچنین اهمیت اتخاذ سیاست‌های کاربردی درست جهت امتیازدهی و ارائه رتبه به معلمان نیز به منظور هدفمند کردن آموزش‌های ضمن خدمت در این پژوهش مطرح شده است. (Mansoori, moradi, 2023) به اهمیت وجود زیر ساخت‌های فنی و اداری مناسب برای بهبود کیفیت دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأکید داشته است. (Jahani Firouzabad, Jahani Firouzabad, 2022) به اهمیت وجود بعد مالی مناسب و هم چنین سیاست‌های حمایتی از آموزش‌های ضمن خدمت اشاره کرده است.

به جهت پاسخ دادن به سوال چهارم پژوهش که عبارت است از " الگوهای آموزش ضمن خدمت معلمان کدام است؟" (Majdi et al, 2018) نقش دانشگاه فرهنگیان را تدوین آموزش‌های ضمن خدمت مورد نظر قرار داده است و معتقد است که برنامه‌های آموزش ضمن خدمت باید در جهت بهبود صلاحیت حرفه‌ای معلمان تدوین شوند. (Rodini et al, 2021) به لزوم کاربست طرح آموزش

خودخوان و خودراهبری یادگیری معلمان در آموزش‌های ضمن خدمت اشاره داشته است. (Ayazpour et al, 2023) بیان می‌کند که برنامه‌های آموزش ضمن خدمت باید سعی در تربیت معلمان حرفه‌ای داشته باشند تا آنها بتوانند اهداف آموزشی و پرورشی مدرسه و جامعه را به خوبی و با موفقیت پیاده‌سازی کنند. (Ayvaz-Tuncel, Çobanoğlu, 2021) به اهمیت کاربست اصول آندراگوژی در دوره‌های ضمن خدمت پرداخته و معتقد است که این دوره‌ها باید با توجه به اصل‌های اساسی آندراگوژی تدوین شوند. (Waseem et al, 2022)، (Bashirnezhad, Badeleh, 2023)، (Mansoori, moradi, 2023) بر اهمیت وجود نیازسنجی پیش از تدوین برنامه‌های آموزش ضمن خدمت تأکید داشته‌اند. (Hafezi et al, 2022) به لزوم کاربست الگوی آموزش مداوم در آموزش‌های ضمن خدمت معلمان و در نظام‌های آموزشی اشاره کرده است و بیان می‌کند که دوره‌های آموزشی تدارک دیده شده برای معلمان باید متناسب با نیازهای آنها و همچنین دوران متغیر کنونی باشد. از دیگر الگوهای آموزش ضمن خدمت معلمان، الگوی آموزش الکترونیکی است (Ramezani et al, 2019). الگوی داربست‌سازی پویای کامپیوتری (Rashidi et al, ۲۰۲۲)، الگوی کرک‌پاتریک برای ارزشیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی کوتاه‌مدت و ضمن خدمت (Changiz et al, ۲۰۱۴)، الگوی آموزش ضمن خدمت معلمان در بستر رایانش ابری (Dortaj, ۲۰۲۴، Ghasemi) هستند که در پژوهش‌های مورد بررسی به آنها پرداخته شده است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از مطالعه حاضر، بررسی نقش آموزش ضمن خدمت بر توسعه حرفه‌ای معلمان بود؛ که به صورت مروری نظام‌مند انجام گرفت. پژوهش حاضر سعی بر آن داشت تا به صورتی نظام مند نقش آموزش‌های ضمن خدمت معلمان را بر توسعه حرفه‌ای آنها، بهبود صلاحیت‌های حرفه‌ای و هم چنین بهبود عملکرد آنها در کلاس درس بررسی نماید. بر همین اساس پژوهش‌هایی را که در خصوص نقش آموزش ضمن خدمت بر توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای، شایستگی‌های معلمی، بهبود فعالیت معلمی بودند شناسایی و ارزیابی شدند.

تحقیقات متعددی که در زمینه آموزش‌های ضمن خدمت معلمان انجام شده‌اند، بر اهمیت فزاینده این دوره‌ها در توسعه حرفه‌ای و بهبود کیفیت آموزش تأکید دارند. این آموزش‌ها، که به صورت دوره‌های تخصصی و کارگاه‌های عملی (Karakuş, 2017) برگزار می‌شوند، به معلمان کمک می‌کنند تا با آخرین روش‌ها و فناوری‌های آموزشی (Waseem et al, 2022) آشنا شوند و مهارت‌های لازم برای پاسخگویی به نیازهای متغیر دانش‌آموزان (Mansoori, moradi, 2023) را کسب کنند. این دوره‌ها همچنین فرصتی برای تبادل تجربیات و دانش بین معلمان فراهم می‌آورند (Salehi et al, 2018)، که می‌تواند به ایجاد یک جامعه یادگیری مشترک و پویا منجر شود (Fathi Azar et al, 2015). با این حال، برخی از مطالعات نشان می‌دهند که موفقیت این دوره‌ها به عواملی چون

محتوای دوره، روش‌های تدریس، و میزان مشارکت و تعهد معلمان بستگی دارد (Ayazpour et al, 2023). بنابراین، طراحی دوره‌های ضمن خدمت باید به گونه‌ای باشد که نه تنها اطلاعات و دانش نظری را ارائه دهد، بلکه باید به تقویت مهارت‌های عملی و تفکر انتقادی معلمان نیز بپردازد. پژوهش‌های کمی (Toofaninejad et al, 2017)، (Zavaraki, Schneider, 2019)، (Karakuş, 2017)، (Panda, Mishra, 2022)، (Haqdadi et al, 2021)، (Ghasemzadeh Alishahi et al, 2024)، (Rodiniet al, 2021)، (Jahani Firouzabad, Jahani Firouzabad, 2022)، پژوهش‌های کیفی با بیشترین میزان (Petticrew, Roberts, 2008)، (Hafezi et al, 2022)، (Ayvaz-Tuncel, 2021)، (Çobanoğlu, 2021)، (Fathi Azar et al, 2023)، (Mansoori, moradi, 2023)، (Ayazpour et al, 2023)، (Salehi et al, 2018)، (Khodamoradi et al, 2018)، (Fathi et al, 2023)، (2015)، (Zare et al, 2021)، (Asabat Tabari, et al 2021)، پژوهش‌های آمیخته (Shamseer et al, 2015)، (Zareet al, 2020)، (Waseem et al, 2022)، (Grover, Thiruvengadam, 2022)، (Bashirnezhad, Badeleh, 2023)، (Tanha et al, 2021)، (Majdi et al, 2018) بودند. بیشترین تعداد پژوهش‌ها در بررسی نقش دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلمان به روش کیفی انجام شده‌اند در این شیوه پژوهشگر از طریق مصاحبه عمیق و یا نیمه ساختاریافته درصد بررسی تجربه زیسته معلمان از دوره‌های آموزش ضمن خدمت بر می‌آید تا ضمن بررسی دلیل کارآمدی و یا ناکارآمدی، نیازهای معلمان نیز بررسی شود تا بتوانند از یافته‌های پژوهش خود در سیاست‌گذاری و تدوین دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای معلمان استفاده نمایند. در ادبیات مربوط به آموزش معلمان، بر نیاز به یک مدل جامع و مؤثر در تعلیم و تربیت تأکید شده است که اهمیت دانش محتوایی و دانش پداگوژیک (Asabat Tabari, et al 2021) را نه تنها مورد توجه قرار می‌دهد، بلکه دانش شخصی و دانش معلم (Zare et al, 2021) از زمینه‌های مختلف را نیز مهم می‌شمارد. مدل‌های آموزشی متنوعی در سراسر جهان استفاده می‌شوند و تحقیقات مداومی در رابطه با ارتباط آن‌ها با خودکارآمدی معلمان در حال انجام است (Rodiniet al, 2021). متون کلاسیکی مانند "مدل‌های تدریس" همچنان مورد توجه هستند به دلیل تأثیرات مثبت ثبت‌شده‌شان بر دستاوردهای دانش‌آموزان. برای پر کردن شکاف بین روش‌های تدریس سنتی و تمرین مؤثر در کلاس درس، مربیان آموزش معلم باید تکنیک‌های آموزشی را در دوره‌های تعلیم خود الگوسازی کنند (Ayazpour et al, 2023). پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهند که آموزش‌های ضمن خدمت معلمان بر بخش‌های مختلفی از توسعه حرفه‌ای آن‌ها تأثیرگذار بوده‌اند. به طور خاص، این آموزش‌ها به بهبود مهارت‌های تدریس، افزایش انگیزه و رضایت شغلی، ارتقای دانش و توانایی‌های فنی و تقویت توانمندی‌های مدیریتی و رهبری معلمان کمک کرده‌اند. همچنین، این آموزش‌ها به معلمان کمک کرده‌اند تا با تغییرات سریع فناوری و نیازهای جدید آموزشی همگام شوند و از روش‌های نوین

آموزشی بهره‌برداری کنند. به طور کلی، آموزش‌های ضمن خدمت معلمان به بهبود کیفیت تدریس و افزایش کارایی و اثربخشی آموزش‌ها منجر شده‌اند.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که آموزش‌های ضمن خدمت معلمان می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس، افزایش انگیزه و رضایت شغلی آنها منجر شود. بر اساس یافته‌های پژوهش از جمله عوامل مؤثر بر شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلمان انگیزه‌های شخصی، حمایت‌های سازمانی و محتوای دوره‌ها شناخته شده است. البته محتوای دوره‌های آموزش ضمن خدمت علاوه بر آنکه می‌تواند به عنوان یک انگیزه برای شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت محسوب شود از جمله مشکلات و چالش‌های اساسی این دوره‌ها نیز به حساب می‌آید زیرا فقدان ارتباط محتوای دوره‌ها با نیازهای معلمان و یا نامناسب بودن نحوه ارائه این محتوا می‌تواند بر کاهش کیفیت دوره‌های آموزش ضمن خدمت اثرگذار باشد. در عصر حاضر به منظور طراحی دوره‌های اثربخش برای معلمان نباید از مفهوم اساسی و اصلی در طراحی آموزش ضمن خدمت که همان نیازسنجی است غفلت کرد. نیازسنجی در طراحی دوره‌های آموزش ضمن خدمت سبب آگاهی از مسائل و چالش‌های آموزشی معلمان در مقاطع تحصیلی مختلف می‌شود، همچنین باعث می‌شود نقاط قوت و ضعف برنامه‌های فعلی آموزش ضمن خدمت به درستی شناسایی شده و در جهت رفع نقاط ضعف اقدامات لازم صورت گیرد. این مهم امکان تدارک محتوای مناسب، با روش ارائه مناسب و هم چنین ویژگی‌های مورد انتظار از مدرسان را نیز فراهم می‌آورد. با بهره‌گیری از فرصت‌هایی که آموزش مجازی در اختیار کاربران قرار داده است می‌توان الگوهای آموزش مداوم و خودخوان را بر اساس اصول آموزش بزرگسالان برای معلمان طراحی و پیاده‌سازی کرد، افزون بر این می‌توان موانع و راهکارهای استقرار آموزش ضمن خدمت الکترونیکی معلمان را بررسی کرده و در جهت رفع مشکلات فنی و عدم آشنایی معلمان با فناوری اقدام نمود. به این ترتیب می‌توان از برنامه‌های آموزش ضمن خدمت برای توسعه معلمان و بهبود مهارت‌های تدریس و افزایش انگیزه آنها استفاده کرد.

منابع

- Agrati, L. S. (2021). Systematic reviews on in-service training effectiveness. A prior comparative analysis of the used terms. *Education and Self Development*, 16(3), 167-178.
- Asabat Tabari, Ibrahim; Nurban, Mohammad; Demsaz, Kiyomarth. (2021). Knowledge and pedagogical qualifications of teachers. *Research in curriculum planning*, 18(71), 45-60. [In Persian]
- Ayazpour, Zohra, Hatami, Javad, Ali Asgari, Majid, Sabaghian, Zahra, & Ahmadbeigi, Fatemeh. (2023). Providing a framework for the professional qualification of teachers and its implications for redesigning the teacher training curriculum based on synthesis. *Bi-Quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 14(28), 33-77. doi: 10.22034/hecs.2024.446888.1911

- Ayvaz-Tuncel, Z., & Çobanoğlu, F. (2018). In-service teacher training: Problems of the teachers as learners. *International Journal of Instruction*, 11(4), 159-174.
<https://doi.org/10.12973/iji.2018.11411a>
- Bashirnezhad, H., & Badeleh, A. (2023). Identifying the components of teacher competency in professional competency test. *Educational and Scholastic studies*, 12(4), 401-421. [In Persian]
- Brière, F., Assude, T., & Winder, C. G. B. (2024). Analysis of joint action between trainer and teachers in an in-service training system through the prism of a comparative approach in didactics. *European Educational Research Journal*. <https://doi.org/10.1177/14749041241238304>
- Chengiz, F., Mohammadi, O., Omid, A., & Atar, A. (2014). Kirkpatrick model: A framework for evaluating the effectiveness of short-term and in-service training programs. *Iranian Journal of Medical Education*, 13(12), 1058-1072.
- Dolarami, T., Tajdari, M., Morvarid, S., Sohrabzahi, H., Majidi, M., & Maryam. (2024). Benefits of in-service teacher training. *Journal of Psychology and Educational Sciences (Negareh Higher Education Institute)*, 109(6), 295-318.
- Dortaj, M., & Ghasemi, P. (2024). Comparative study of in-service teacher training models in the context of cloud computing: A comparison of Iran and countries such as the UK, USA, China, India, and Sweden. *Professional Teacher Development*, 9(3), 67-95.
- Fakharnabi, S. J. (2022). Modern in-service teacher training models. *Conference on Management and Humanities Research in Iran*, 12(12), 1032-1049.
- Fathi, M., Sadipur, E., Ebrahimiqavam, S., & Delavar, A. (2023). Identifying the dimensions and components of teachers' professional competence and presenting a conceptual model at the level of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Islamic Education*, 18(46), 125-146. [In Persian]
- Fathi Azar, Iskandar, Adib, Youssef, and Gol Paror, Fereshte. (2015). Phenomenology of effective and motivating factors in the quality of in-service training courses for teachers. *Research in school and virtual learning*, 3(12), 47-56. SID. <https://sid.ir/paper/۲۶۲۹۵۹/fa> [In Persian]
- Ghasemzadeh Alishahi, A., Nematian, M. H., & Razzaghi, M. (2024). The Role of Teacher Knowledge and Attitudes Related to Teacher Job on Professional Qualifications and Job Self-Efficacy Student-Teachers of Farhangian University of Tabriz. *Educational and Scholastic studies*, 13(1), 1-17. [In Persian]
- Grover, N., & Thiruvengadam, A. (2022). Teaching Law and Development in India: Reflections, Insights and Challenges. *VRÜ Verfassung und Recht in Übersee*, 55(2), 164-186.
- Guzmán-González, J. R., & Vesga-Bravo, G. J. (2024). TPACK en Iberoamérica. Revisión de la producción científica en acceso abierto entre 2017 y 2021. *Estudios pedagógicos (Valdivia)*, 50(1), 173-189.
- Hafezi, Amir Hossein, Rize Vandi, Mohammad Javad, Hamidi, Amir Mohammad, and Jamshidi Azizabadi, Ali. (2022). Needs assessment of in-service education skills and technology, elementary teachers. *International Conference on Management Research and Humanities in Iran*. SID. <https://sid.ir/paper/1128025/en> [In Persian]
- Hassani, S. H., Mohammadian, R., Rahimpour, M., & Milad. (2024). Factors influencing teachers' participation in short-term in-service training courses. *Conference on Management and Humanities Research in Iran*, 15(15), 302-310.
- Hassanpour, H., & Hassanpour, H. (2024). Evaluation of the effectiveness of in-service training for teachers from the perspective of teachers in Lamerd County. *Strategic Research in Education and Training*, 17(2), 934-953.

- Haqdadi, Abeda; Khosravizadeh, Esfandiar. (2021). The relationship between in-service training courses and job empowerment (case study: physical education teachers of Central Province). *Teacher's Professional Development*, 6(3), 71-89 [In Persian]
- Jalilzadeh, K., Dastgoshadeh, A., & Khosravi, R. (2024). The impact of an in-service professional development course on teachers' language assessment knowledge. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 11(2), 131-153.
- Jahani Firouzabad, Ali al-Naghi, and Jahani Firouzabad, Hassan Ali. (2022). Examining the approach of training a competent teacher based on the transformational documents of education. *International Conference on Management and Human Sciences Research in Iran*. SID. <https://sid.ir/paper/1041398/fa> [In Persian]
- Jatileni, C. N., Sanusi, I. T., Olaleye, S. A., Ayanwale, M. A., Agbo, F. J., & Oyelere, P. B. (2024). Artificial intelligence in compulsory level of education: Perspectives from Namibian in-service teachers. *Education and Information Technologies*, 29(10), 12569-12596.
- Kachouei, M., Zeynabadi, A., & Abbasian, M. (2018). Motivation for transfer and transfer of in-service action research training: Testing a model and evaluating the current situation in secondary schools in Tehran Province. *New Educational Thoughts*, 14(1), 55-82.
- Kazeminia, N., & Nourabadi, N. (2024). Content analysis of the curriculum of in-service training courses for primary school teachers in enhancing their educational competencies. *Educational Research and Learning*, 21(1).
- Karakuş, M. (2017). The effect of in-service training on the teacher development: the evaluation of the teacher professional development program.
- Khodamoradi, Abolfazl, and Maqshoodi, Mojtaba. (2018). Doubles in teacher professionalization. *Teacher Professional Development*, 4(1), 21-29. SID. <https://sid.ir/paper/269633/fa> [In Persian]
- Leijen, Ä., Pedaste, M., & Lepp, L. (2024). Supporting teacher agency during a collaborative inquiry-based in-service teacher education course. *European Journal of Teacher Education*, 47(4), 769-786.
- Liu, Y., Ng, J. T. D., Hu, X., Ma, Z., & Lai, X. (2024). Adopt or abandon: Facilitators and barriers of in-service teachers' integration of game learning analytics in K-12 classrooms?. *Computers & Education*, 209, 104951.
- Maguate, G. S., Ohoylan, J. G. D., Sotto, N. A. B., Moises, R. D., & Alegre, A. B. (2024). Exploring in-service training programs for teacher development in the Philippines. *International Research Journal of Science, Technology, Education, & Management (IRJSTEM)*, 4(3).
- Mansoori, S., & moradi, R. (2023). Lived experience of teachers in in-service training courses: a phenomenological study. *Theory and Practice in Teachers Education*, 9(16), 82-51. doi: 10.48310/itt.2023.3136 [In Persian]
- Meyer, A., Richter, E., & Kempert, S. (2024). Student teachers as in-service teachers in schools: The moderating effect of social support in the relationship between student teachers' instructional activities and their work-related stress. *Teaching and Teacher Education*, 146, 104633.
- Majdi, Pari-Simasadat, Naderi, Ezzatola, and Seif-Naraghi, Maryam. (2018). Teacher qualifications according to global characteristics and its validation from the point of view of principals and exemplary school teachers. *School administration (Journal of School administration)*, 7(1), 87-104. SID. <https://sid.ir/paper/399412/fa> [In Persian]

- Mirzaei, M. (2024). SWOT analysis of virtual in-service training systems for teachers from the perspective of primary school teachers. *Teacher Experiences*, 2(1), 36-51.
- Mousavi, F., & Kolivand, K. (2024). Representation of barriers and solutions for the establishment of electronic in-service teacher training. *Human Resource Excellence*.
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2008). *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide*. John Wiley & Sons.
- Panda, L., & Mishra, P. K. Effectiveness of In-Service Training: A Study of Secondary School Teachers of Balasore District, Odisha.
- PRISMA, A. (2021). PRISMA: transparent reporting of systematic reviews and meta-analyses.
- Ramazani Ordi, O., Emran, Z., Zarai Zowarki, N., Nili, A., & Aliabadi, A. (2019). Design and validation of an electronic training model in in-service training for employees. *Environmental Education and Sustainable Development Quarterly*, 7(2), 129-142.
- Rodini, Azizaleh, Elahi, Zabih Elah, and Rajabian De Rizeh, Maryam. (2021). The effect of the self-study in-service training plan on the moral performance of primary school teachers. *Theory and practice in teacher training (new strategies for teacher training)*, ۷(12), 0-0. SID. 7https://sid.ir/paper/986754/fa [In Persian]
- Rashidi, N., Zarai Zowarki, N., & Delavar, A. (2022). Design and validation of a dynamic computer scaffolding model in virtual in-service teacher training. *Education and Human Resource Development*, 34(9), 101-136.
- Rahiminejad, Vida. (2022). Strengthen teachers' motivation to improve their competencies. *Science Promotion*, 13(22), 60-88. SID. https://sid.ir/paper/1035649/en [In Persian]
- Shamseer, L., Moher, D., Clarke, M., Ghersi, D., Liberati, A., Petticrew, M., ... & Stewart, L. A. (2015). Preferred reporting items for systematic review and meta-analysis protocols (PRISMA-P) 2015: elaboration and explanation. *Bmj*, 349.
- Saleem, Z., Ishaq, M., & Mahmood, Z. (2019). Meta-Analysis Approach towards Importance of In-Service Training in Teacher's Professional and Social Development. *Global Social Sciences Review*, IV, 250-256.
- Sorgi, A., Akbari Borang, M., Shokouhi Fard, P., Pourshafei, H., & Hadi. (2024). Explanation of the elements of the professional training program for parent participation in in-service teacher training courses. *Family and Research Quarterly*, 21(3), 179-201.
- Salehi, Zahra, Ahmadpour, Sepideh, and Bagheri, Alia. (2018). Central research and professional qualifications of experimental science teachers. *Science and Engineering Elites*, 4(1), 12-19. SID. https://sid.ir/paper/515952/fa [In Persian]
- Tanha, H., Fathi, L., & Ahghar, G. (2021). Providing a model of teachers' professional qualifications Woman. *Applied Family Therapy Journal (AFTJ)*, 2(1), 406-429.
- Toofaninejad, E., Zaraii Zavaraki, E., Dawson, S., Poquet, O., & Sharifi Daramadi, P. (2017). Social media use for deaf and hard of hearing students in educational settings: a systematic review of literature. *Deafness & Education International*, 19(3-4), 144-161. [In Persian]
- Tripathi, M. (2019). Analyzing the Effectiveness of In-Service Training (Inset) and Its Impact on the Professional Developments of Teachers. *Research Review International Journal of Multidisciplinary*, 4(1), 261-267

Villaseñor, K., Torrelles-Nadal, C., Silva-Ríos, C., & Quesada-Pallarés, C. (2024). Transfer of learning factors model applied to in-service teachers of early childhood care and education in Puebla, Mexico. *Educar*, 60(1), 199-215.

Waseem, M., Bhatti, R. U., & Ali, M. A. (2022). Impact of Training on Performance of Primary School Teachers. *VFAST Transactions on Education and Social Sciences*, 10(3), 25-35.

Zare, Saeeda, Adib, Yousef, Mahmoudi, Firoz, and Badri Gregari, Rahim. (2021). Studying the formation process of the emotional dimension of teachers' participation in in-service education. *Curriculum Studies*, 16(63), 141-168. SID. <https://sid.ir/paper/1052029/fa> [In Persian]

Zare, Saeeda, Adib, Yousef, Mahmoudi, Firoz, and Badri Gregari, Rahim. (2020). Studying the formation process of the emotional dimension of teachers' participation in in-service education. *Curriculum Studies*, 16(63), 141-168. SID. <https://sid.ir/paper/1052029/fa> [In Persian]

Zavaraki, E., & Schneider, D. (2019). Blended Learning Approach for Students with Special Educational Needs: A Systematic. *Journal of Education & Social Policy*, 6(3), 1-12.